

lönerittelyä on kehitelty juuri tamerelaisessa tutkimuksessa ja koska feministisessä tutkimuksessa on arvioitu uudelleen jakoa koviin ja pehmeisiin menetelmiin. Ongelmia on myös otoksessa ja luokitte- luringossa. Otoksen pienuuden vuoksi Halonen on luopunut sukupuolisensitiivisestä Media Watch -aiheluokittelusta, joka olisi pakottanut miettimään nyt epäproblemaattiseksi jäävää jaot- telua julkinen-kova vs. yksityinen- pehmeä.

Tulosten mukaan uutisdiskurs- sit jakautuvat yhtäältä miehiseen kovaan ytimeen, talouden ja poliiti- kan valtakursseihin ja toisaal- ta myös naisille avoimeen pehme- ään marginaaliin, kulutukseen, asumiseen, sosiaalisiin kysymyk- siin ja koulutukseen keskittyvään uutisointiin sekä viitteessä, tai- teessa ja urheilussa artikuloiuviin tunnediskursseihin. Raportointi kärsii mainituista ongelmista mut- ta tuottaa tärkeitä havaintoja, esi- merkinä negaatio- ja faktuaalis- tamisstrategiat sukupuolieron konstruotimisessa.

Tutkimuksen keskeisin osa no- jaa YLE:n ja MTV:n yhden uutislä- hetyksen, HS:n yhden numeron kuva-aineiston sekä sanomaleh- distöstä kerätyn, sotauutisia kos- kevan aineiston laadullis-pehme- ään lähilukuun. Mukana ovat sekä sanalliset, kuvalliset että äänelliset elementit. Juuri symbolis-semioot- tinen käsitteistö, joka toisin kuin valtaosa yhteiskunta- ja kulttuuris- tutkimuksesta (sanoo feministi- nen kritiikki) rakentuu tunteiden ja ruumiin mukaanottamiselle, tarjoaa erityiset mahdollisuudet uutisdiskurssien kaltaisen aineis- ton analyysille ja moniselitteisyyk- sille merkkityyppien polyfoniassa ja sen säröissä, riitasoinnuissa.

Tässäkin on päätuloksena on sukupuolittavien strategioiden elastisuus sekä diskursiivisissa ra- kenteissa että representaatioissa. Uutisgenre on kytkeytynyt institu- tionalisoituneeseen valtaan niin tiukasti, että naisille on patriar- kaalisissa diskursseissa tarjolla vain semioottista häirintää, mur- tumia ja lipsahduksia. 'Naisen' paikka on lajittu marginaalissa, vaikka toimittajista naisia on lähes puolet. Sama rakenne lukkiuttaa

myös miehiä kaksinapaiseen jär- jestykseen, joskin 'Miehen' liikku- matila näyttää monipuolisemmal- ta.

Tärkeää on, että tutkija rinnas- taa - ei siis samaista - symbolista ja maskuliinisuutta vs. semioottista ja feminiinisyttä. Keskusteluissa hegemonisesta maskuliinisuude- sta ja 'Miehen' suhteesta semioot- tiseen, semioottisesta maskuliini- suudesta tutkimus on antoisim- millaan. Siirtymissä kristevalais- ta psykoanalyttisestä käsiteai- neistosta mediaproblematiikkaan ja tutkijan omiin kehittäelyihin on kuitenkin käsitteellistä epäjoh- donmukaisuutta ja ristiriitaisuutta yhtäältä sen suhteen, mitä lue- taan symbolisen vs. semioottisen piiriin ja toisaalta sen suhteen, mitä tämä merkitsee suku- puolierolle.

Selkiytymättömyys on sidoksis- sa siihen, että empiria esitellään kokonaiskuvana. Temaattinen analyysi olisi todennäköisesti joh- tanut kristevalaisten virikkeiden entistä hedelmällisempään ja sa- malla kriittisempään hyödyntämi- seen. Tutkimuksen viimeisin osa, sotauutiskuvien analyysi on hyvä askel tähän suuntaan. Myös ur- heilujournalismi olisi voinut täs- mentää tutkijan kantaa siihen, onko uutisviestintä feminisoitu- massa (kuten jotkut mainstream- tutkijat väittävät) vai onko se päin- vastoin uudella tavalla maskulini- soitumassa. Tämä asettaa luon- nollisesti kyseenalaiseksi myös ne kristevalaiset vapautumisstrate- giat, joissa ei oteta huomioon sitä, että Kristeva on saattanut olla kiinnostuneempi psykoanalytti- sen kuin feministisen lähestymis- tavan kehittelystä.

Empiiriset tulokset ovat aina si- doksissa epistemologisiin ja teo- reettisiin valintoihin. Kristevalaiset eväät eivät riitä osoittamaan yh- teyksiä tekstuaalis-diskursiivisten ja sosiaalisten subjektien välille - tai yleisemmin, todellisuus/media- dualismi ylittämiseen ja vastaanot- tajan esittämiseen subjektiposi- tiossa, mitä Halonen kuitenkin pi- tää lähtökohtaisesti tarpeellisenä. Viittaukset feodaaliseen ja porva- rilliseen julkisuuteen ja julkisen/yk- sityisen rajalinjan sukupuolistumi- seen ja kuvaukset uutistuotannon

sukupuolierarkioista jäävät puo- linaisiksi, sillä tarpeen olisi ollut jäntevä instituutioanalyysi uutis- viestinnästä. Paljon olisi voitettu kytkemällä uutisviestintä moder- nin poliittisen demokratian muo- toutumiseen. Metodologisesti olennaista on, hahmotetaanko kysymyksiä yksinomaan teksteistä käsin, jolloin tuloksena on sulje- tun merkimaailman uusintami- nen, vai myös suhteessa yhteis- kunnallisiin käytäntöihin ja toimi- joihin.

Halosen väitöskirjan sisältää runsaasti relevantin teorian ja kä- sitteistön arviointia ja tuottaa vi- rikkeellisiä empiriisiä tuloksia. Se on kiinnostava haaste, koska Ha- lonen problematisoi uutistutki- muksen rakentumisen yksin- omaan verbaalis-käsitteellis-ratio- naalisen kehikon varaan. Tällaisia kokeiluja ja kehitelmiä on syytä arvostaa myös siksi, että teoria/em- piria-kuilun ylittäminen on erityi- sen tärkeää yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa muutosvaiheissa.

AINO SAARINEN

Agendamalli avuksi vastausten analysointiin

Tuuli Tukiainen: YHTEISÖVIESTINNÄN AGENDAMALLI.

Yhteisöviestinnän merkitykset ja arvostukset ja niiden konstruointi tutkimusmenetelmälliseksi mallik- si.

Saarijärvi: Yleisradio Oy, 1999. 299 s.

VTL Tuuli Tukiaisen yhteisöviestinnän alan väitöskirja (HY) käsittelee yhteisöviestintää kulttuurisesta näkökulmasta ja etsii merkityksiä siihen, miten työyhteisön jäsenet kokevat viestinnän ja mitä merki- tyksiä he liittävät siihen.

Tutkimuksessa on analysoitu vakioidun lomakekyselyn yhtey- dessä annettuja avovastauksia kahteen kysymykseen: 1) Mikä on mielestäsi parasta työyhteisösi tie-

donkulussa ja 2) Mikä asia Sinua harmittaa eniten työyhteisösi tiedonkulussa.

Avokysymyksiä käytetään yleisesti kyselylomakkeissa, mutta niiden analysointi jää usein vähäiseksi. Vähäisimmillään avovastaukset vain kirjoitetaan puhtaaksi ja luovutetaan analysoimattomina tutkimuksen tilaajalle. Tutkijoiden ongelmana on ollut sopivan työkalun puuttuminen avovastausten analysointiin. Tekstiä saattaa kerittyä kymmeniä, jopa satoja sivuja, eikä niiden läpikäyntiin tilaajaorganisaatioissakaan todennäköisesti ole aikaa.

Tuuli Tukiainen on ottanut haasteekseen kehittää ratkaisun tämän ongelman kanssa painville tutkijoille. Hän on laatinut yhteisöviestinnän merkitysten rakennemallin, joka pyrkii tarjoamaan keuhkon avovastausten analysointiin. Lähtökohtana on, että todellakin kahden kysymyksen kautta erilaiset yhteisöt saavat selville viestintänsä tilan. Tällaiseen aikaan, jolloin monissa organisaatioissa ihmiset uuvutetaan kaikenlaisilla kyselyillä, minimalistinen ote on lupaava.

Perusmalli

Yhteisöviestinnän agendamalli on tyypiltään teoreettinen perusmalli, kooste työyhteisön viestintäkulttuurista ja sen sisäisestä rakenteesta. Tähän tutkija pääsi siten, että ensin hän laati käsittekartan (viestintäkulttuuri, -ilmasto ja -järjestelmä), ja seuraavaksi hän teki laadullisen analyysin annetuista vastauksista. Näiden tuloksena syntyivät yhteisöviestinnän merkitykset ja arvostukset, joista hän koosti agendamallin.

Malli muodostuu 28 luokasta, jotka pitävät sisällään laajan kirjon yhteisön viestintäkanavia ja tietosisältöjä, omatoimisen viestinnän, tiedonkulun toimivuuden, tiedonkulun oikea-aikaisuuden, tiedon laadun ja määrän, esimiesten ja johdon viestinnän, puskaradion sekä työtovereiden kanssa tapahtuvan viestinnän. Nämä 28 kategoriaa ovat työkalu tutkijalle, joka käy lävitse avovastauksia.

Luokista kiteytyy neljä yhteisö-

viestinnän perusolottuvuutta, jotka ovat 1. Viestintäjärjestelmän käyttö, joka sisältää viestintäkanaviin, tietosisältöihin ja omatoimiseen viestintään liitetyt merkitykset. 2. Esimiesten viestintä ja toimintatavat, joka sisältää lähimän esimiehen viestintään ja viestinnälliseen toimintatapaan sekä johdon viestintään, johtamistapaan, organisaation rakenteeseen ja viestinnän sääntöihin liitetyt merkitykset. 3. Horisontaalinen keskinäisviestintä, joka sisältää työtovereiden viestintään, kanssakäymiseen ja työyhteisön viestinnällisyyteen sekä puskaradioon liitetyt merkitykset. 4. Viestintäprosessin toimivuus, joka sisältää tiedonkulun toimivuuteen, tiedonkulun oikea-aikaisuuteen ja tiedon laatuun ja määrään liitetyt merkitykset.

Näistä ensimmäinen ulottuvuus kuuluu viestintäjärjestelmään, kun taas kolme muuta sijoittuvat viestintäilmaston alle. Nämä kaikki yhteensä kuvaavat yhteisön viestintäkulttuuria.

Aineisto koottu Yleisradiossa

Tukiaisen on kerännyt aineistonsa Yleisradiossa vuosina 1988 ja 1993 tehtyjen tiedonkultutkimusten yhteydessä. Mallin käyttökelpoisuuden ja siirrettävyyden kriittinen tekijä on, miten totuudenmukaisen kuvan annetut avovastaukset antavat ilmiöstä. Keskeinen kysymys on, edustaako Yleisradio sellaista organisaatiota, jonka jäsenten käsitykset ovat yleistettävissä koskemaan myös muita työyhteisöjä. Ylehdän on suuri, perinteinen, ehkä hierarkkinen organisaatio ja vastakohta nykyisin yleistyville verkostoorganisaatioille. Toisaalta suuri organisaatio pitää sisällään myös erilaisia alakulttuureita, minkä perusteella sen voi arvella tuottavan näkemyksiä, joita löytyy kaikenlaisista yhteisöistä.

Perusteellisen käsitteanalyysinsä ansiosta Tukiaisen väitöskirja on hyödyllistä luettavaa kaikille viestinnän ja henkilöstöhallinnon parissa työskenteleville, sillä tutkimus tarjoaa kavalkadin siitä mitä

yhteisöviestinnästä tiedetään ja oletetaan puolen vuosisadan tutkimusperinteen valossa. Kirjan lukeminen voi pudottaa silmiltä suurmia, jos lukija on oletanut että viestintä on vain yksisuuntaista tiedottamista. Toisaalta tutkija olisi voinut olla hieman kriittisempi joitakin perusoletuksia kohtaan ja ottaa huomioon myös viimeisimpiä alan tutkimuksen virtauksia.

Hieman lukijaa saattaa ärsyttää viestinnän putkimainen käsitteellistämisen ja yhteisön näkeminen eräänlaisena umpiona, jolla ei ole paljonkaan tekemistä ympäristön kanssa. Myös viestintäkulttuurin, viestintäjärjestelmän ja viestintäilmaston välinen hierarkia esitetään tutkimuksessa annettuna tosiasiana ilman perusteluita. Ehkä tutkimusorganisaation vaikutus on suurimmillaan silloin, kun oletetaan että kaikissa organisaatioissa on de facto viestintäjärjestelmä. Näinhän ei tosielämässä aina ole. Toisaalta tutkija on unohtanut kokonaan viestinnän ammattilaiset, joita kuitenkin on suurimmissa työyhteisöissä.

Läpinäkyvä analyysi

Aineiston laadullinen analyysi on esitetty perusteellisesti ja avoimesti; lukijan on helppo seurata prosessia ja siinä tehtyjä päätöksiä. Liitteissä on myös tarkat tulkintäsäännöt esimerkkeineen tutkijoiden avuksi.

Analyysi on tutkimuksen tärkein osuus, koska sen onnistuminen ratkaisee mallin relevanssin ja toimivuuden. Keskeiseksi nousi rakennevaliditeetti eli kategorioiden kyky erottautua toisistaan. Ongelmia tuottivat lähintä esimestä, muita esimiehiä ja johtoa sekä työtovereita koskevien lausumien jäsenitys ja suhteet. Mallin jatkokäytön vuoksi olisi ollut hyödyllistä päivittää kategoriat sekä asiallisesti että kielellisesti kattamaan 2000-luvun viestintäkanavat ja tietosisällöt. Esimerkiksi internet, intranet ja ekstranet puuttuvat, koska aineisto on kerätty 1980- ja 1990-lukujen vaihteissa.

VTL Tuuli Tukiaisen on väitös-

kirjassaan tarttunut aiheeseen, joka on tärkeä ja ajankohtainen. Työyhteisöjen sisäistä viestintää ja sen vaikutuksia koskevaa keskustelua käydään työyhteisöissä ja yhteiskunnassa laajasti, tiedetäänhän alan tutkimustradition pohjalta viestinnällä olevan vaikutuksia yhteisön jäsenten tyytyväisyyteen, motivaatioon ja sitoutumiseen. Pohjimmiltaan kysymys on työyhteisöjen mahdollisuuksista sopeuttaa toimintaansa muuttuviin olosuhteisiin ja saavuttaa tavoitteensa. Viestintä voi olla tässä kriittinen tekijä.

Useimmissa yhteisöissä viestintä nähdään tänä päivänä tärkeänä johtamisen osa-alueena, jolloin sen laadun ja vaikuttavuuden mittaaminen kuuluu asiaan. Tämän vuoksi yhteisöviestinnän agendamalli on tervetullut työkalu. Tutkija toteaa aiheellisesti, että avovastaukset ovat usein tapa osoittaa työyhteisön jäsenille demokratiaa ja kuuntelemisen taitoa. Kuitenkin vasta niiden analysointi voi johtaa johonkin konkreettiseen kehittämiseen.

Seuraava vaihe mallin kehittämässä voisi olla se, että tutkija kehittäisi vielä konkreettisemmän mallin siihen, miten viestinnän tilaa kuvataan saatujen tulosten pohjalta. Malli voisi antaa vaikkapa asteikon sille, miten hyvin tai huonosti viestintäjärjestelmä toimii, miten luonnehditaan viestintäilmastoa, ja millaista viestintäkulttuurin tyyppiä tai lajia tutkittava yhteisö edustaa. Tältä pohjalta voisi myöhemmin selvittää esimerkiksi, millainen viestintäkulttuuri ja -ilmasto ovat tyypillisiä minkäkinlaisille yhteisöille. Miksei voisi luoda vaikkapa asteikon sille, miten hyvin tai huonosti viestintäjärjestelmä toimii, miten luonnehditaan viestintäilmastoa, ja millaista viestintäkulttuurin tyyppiä tai lajia tutkittava yhteisö edustaa.

Monille yhteisöille ei enää riitä tieto siitä, että heidän viestintäjärjestelmänsä toimivuus edustaa vaikkapa tasoa 3,1, elleivät he tiedä onko se tavanomainen vai poikkeava ja missä määrin.

Mallin käyttö työyhteisöjen viestinnän auditoinnissa voi kohdata esteitä, jos työyhteisön kulttuuri ja viestinnän käytännöt ovat

kovin erilaisia kuin Yleisradion kaltaisessa suuressa ja perinteisessä organisaatioissa. Tässäkin suhteessa mallille syntyy kehittämisen haasteita, vaikka se peruslähtökohdiltaan eli kysymyksenasettelultaan toimii. Mallin vahvuus on kuitenkin siinä, että kahdella kysymyksellä on mahdollista saada esille se, mikä on oleellista organisaation viestinnässä kyseisellä hetkellä. Tutkimus on toteutettavissa nopeasti ja suhteellisen edullisesti. Tämän kaltaisille mittareille on kysyntää.

ELISA JUHOLIN

Viestintä- ja mediatutkimuksen kirjallisuuden ja artikkeleiden uutuusluettelo koonnut Päivi Lukin / NORDICOM

KIRJAT JA RAPORTIT

Ala-Fossi, Marko
Tähden kylmä loiste : Radio Novan markkinoilletulon vaikutus Suomen kaupallisten paikallisradioiden toimintaan. - Tampere : Tampereen yliopisto, 1999. 194, 24 s. (Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Julkaisuja, Sarja A, ISSN 0358-4585 ; 92/1999). Liensiaatintyö, Tampereen yliopisto. ISBN: 951-44-4546-5.

Aula, Pekka
Organisaation kaaos vai kaaoksen organisaatio? : dynaamisen organisaatioviestinnän teoria. - Helsinki : Loki-Kirjat, 1999. viii, 288 s. Väitöskirja : Helsingin yliopisto. ISBN: 952-9646-78-X.

Elävästi kuvaa : kokemuksia lasten ja nuorten elokuvaopetukselta / toimittaja: Matti Välimäki, julkaisija: Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus. - Helsinki : BTJ Kirjastopalvelu, 1999. 108 s. ISBN: 951-692-451-4.

Finnish mass media 1999. - Helsinki : Statistics Finland, 1999. 269 s. (Kulttuuri ja viestintä, ISSN 0784-8765 ; 1999:1). (Suomen virallinen tilasto). ISBN: 951-727-608-7.

Halonen, Irma Kaarina
Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. - Tampere : Tampereen yliopisto, 1999. 314 s. (Acta Universitatis Tamperensis, ISSN 1455-1616 ; 669). Väitöskirja : Tampereen yliopisto. ISBN: 951-44-4578-3.

Heinonen, Ari
Journalism in the age of the net : changing society, changing profession. - Tampere : University of Tampere, 1999. 94, 74, 129, 67 s. : kuv. (Acta Universitatis Tamperensis, ISSN 1455-1616 ; 685). Väitöskirja : Tampereen yliopisto. - Tiivistelmä ja 3 erip.: Sanomalehdistö ja Internet - toiveita, huolia, epätietoisuutta ; Raportteja verkkojournalismista ; "Se niinku kuuluu osata" : Internet sanomalehti-toimittajan työssä. ISBN: 951-44-4607-0.

Hiiriä ja ihmisiä : kolmetoista kirjoitusta satunnaisesta maailmasta / toimittanut Virpi Salin. - Helsinki : Viherjuuri-ryhmä, 1998. 241 s.

Hiltunen, Ari
Aristoteles Hollywoodissa : menestystarinan anatomia. - Helsinki : Gaudeamus, 1999. 283 s. (Hanki ja jää). ISBN: 951-662-752-8.

Images of women in the media : report on existing research in the European Union / Ullamaija Kivikuru... [et al.]; julkaisija: European Commission. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 1999. IV, 59 s. (Employment & social affairs. Equality between women and men). ISBN: 92-828-5675-5.

Päivi Kuusisto ja Esa Sirkkunen
Journalismi uuden kynnyksellä. - Tampere : Tampereen yliopisto, 1999. 120 s. (Julkaisuja / Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Sarja C, ISSN 0358-4593 ; 29/1999). ISBN: 951-44-4629-1.

Journalismin muutoskaruselli / Mari Maasilta (toim.) - Tampere : Tampereen yliopisto, 1999. 142 s. ISBN: 951-44-4660-7.